

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI
MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI
ȘI PROTECȚIEI SOCIALE
AMPOSDRU

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
CERCETĂRII
TINERETULUI
ȘI SPORTULUI
OIPOSDRU

ACADEMIA ROMÂNĂ

Investește în oameni !

FONDUL SOCIAL EUROPEAN

Programul Operațional Sectorial pentru Dezvoltarea Resurselor Umane 2007 – 2013

Axa prioritară nr.1 „Educația și formarea profesională în sprijinul creșterii economice și dezvoltării societății bazate pe cunoaștere”

Domeniul major de intervenție 1.5 “Programe doctorale și post-doctorale în sprijinul cercetării”

Titlul proiectului: **“Valorificarea identităților culturale în procesele globale”**

Beneficiar: **Academia Română**

Numărul de identificare al contractului: **POSDRU/89/1.5/S/59758**

Conferința - dezbatere cu participare internațională Egalitatea de șanse în cultura europeană

București, 24 – 25 iunie 2011, Aula Academiei Române, Calea Victoriei nr. 125

Discursul Domnului VIRGIL TĂNASE

Conform uzanțelor trebuie să încep cu mulțumiri pentru că mă aflu aici și ar trebui să continui prin a-mi exprima bucuria de a mă afla printre Dvs., ceea ce e mai puțin evident pentru că această comunicare e o mare, mare belea și mă veți întreba de ce m-am vârât în ea și am să vă spun pe cea dreaptă.

Eram într-o repetiție cu un spectacol, pe care îl pregătesc pentru festivalul de la Avignon, a sunat telefonul, domnul profesor pentru unii dintre Dvs., domnul președinte pentru alții, Eugen pentru mine și, mai ales, autorul unor confesiuni literare. Eu, care nu sunt specialist de literatură, de nici un fel de literatură, când am scris despre Cehov și Camus am făcut biografii. Mă interesează destinele, mă interesează oamenii. Deci, cum nu sunt specialist de literatură, am fost teribil de emoționat de ceea ce Eugen Simion spune despre el, despre viața lui, cu un talent scriitoricesc deosebit. Deci, Eugen Simion, care este un foarte bun cunoscător de oameni, după câteva elemente tehnice rapide, vorbeam pe șoptite, vorbeam iute, pentru că vă spun, eram în plină repetiție, mi-a întins o capcană în care n-aveam cum să nu cad. Mi-a vorbit despre Dvs., adică despre publicul care se află aici, despre această generație, să-i spun, de tineri critici, de tineri cercetători. Nu era prima dată. Și mi-a vorbit cu o asemenea căldură, mi-a vorbit de Dvs. cu o asemenea patimă, încât n-aveam cum să nu vreau să fiu printre Dvs. aici. De fapt, și pentru că vorbim de șansele culturii poate că nu e nepotrivit să amintesc în introducere, care este o introducere la o introducere, știți, când s-a prezentat la Payot cu cele trei volume din ”Istoria religiilor” a lui Mircea Eliade era de fapt o

UNIUNEA EUROPEANA

GUVERNUL ROMÂNIEI
MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI
ȘI PROTECȚIEI SOCIALE
AMPOSDRU

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
CERCETĂRII
TINERETULUI
ȘI SPORTULUI
OIPOSDRU

ACADEMIA ROMÂNĂ

introducere în istoria religiilor și editorul i-a spus: ”Nu se poate, trei volume nu pot fi o introducere.” Și eu, aici, în introducere la introducere, trebuie să vorbim de Eugen Simion, care s-a silit în ultimii ani, în ultimile decenii, să pună temeliiile, să dea monumentele unei culturi - altele în Europa au făcut-o mai demult, de un secol sau două - și e foarte important ca aceste întemeieri, ca aceste instrumente fundamentale, să existe într-o cultură ca ea să reziste. Sunt ca pietrele de temelie – nu le aveam întotdeauna - dicționare, cronologii. Fănuș Neagu, prietenul nostru, să avem un gând pentru el, spunea că: ”Eugen e nebun. Cum își închipuie, cine mai are nevoie astăzi de așa ceva?” Nu vă cunoștea pe Dvs. Firește, vorbim, nu-i așa, în cadrul programelor europene, este de o lipsă de rentabilitate uluitoare, strigătoare la cer, ar da fiori reci tehnocraților de la Bruxelles.

Mi-aduc aminte că prin anii '70, în plină expansiune a ceea ce va deveni capitalismul, a ajuns la Paris un poet sovietic, Eftușenko, și a fost întrebat: se pare că în Uniunea Sovietică sunt 10000 de poeți care trăiesc din împrumuri, din ajutoare, din banii statului și asta este o risipă, un raționament tehnocrat. Eftușenko a dat un răspuns care iarăși ar înfiora instituțiile europene. Eftușenko a spus că nu este prea scump pentru o țară să plătească 10.000 de poeți dacă are măcar unul singur care este un mare poet. Cred că nu e prea scump pentru o țară să aibă o generație ca Dvs. și operele fundamentale, colecțiile de texte fundamentale, pe care Eugen, ca un bun gospodar dar și ca un ctitor, depinde cum vreți s-o luați, le-a oferit culturii românești de care sunt legat cât sunt eu de emigrant și de mutant.

Deci, cu acest argument, vorbind de Dvs., Eugen Simion m-a făcut să ajung aici. Mai departe, bun, m-am apucat să mă uit la subiect. Am să încerc să vorbesc chiar de șanse, de cultură europeană, chiar să fiu în subiect. E greșeala mea, ar fi trebuit să iau o temă pe care o știu, să vă fac o conferință simplă și să isprăvim povestea. Egalitatea de șanse în cultura europeană? Îi spuneam soției mele: ce să spun eu despre egalitatea de șanse? Ce să le spun eu oamenilor?” Și ea îmi spune: ”Spune-le că la Paris plouă.” La Paris plouă într-una, să vă luați umbrelă. Nu e chiar atât de lipsit de skepsis. Amintiți-vă în *Trei surori* cineva întreabă: ”Ce trăim noi?” Și altcineva îi răspunde: ”Păi uită-te cum ninge și cum cade zăpada.” Deci, da, și tot nu găseam răspunsul și atunci nevasta mea îmi spune: ”Păi, spune-le ca în piesa aia a ta...” Da, în piesa mea, care se cheamă *Fiarele*, pe care tocmai o pusesem în scenă, pe care a văzut-o și ea. La un moment dat două tinere întreprinzătoare vor să azvârle în arena politică pe un tânăr arhitect, handbalist, vagamente informator care va ajunge deputat la Bruxelles – uitați

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI
MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI
ȘI PROTECȚIEI SOCIALE
AMPOSDRU

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

OIPOSDRU

ACADEMIA ROMÂNĂ

suntem în miezul subiectului. Și îl împing spre televiziune să vorbească țării și el spune: ”Ce să spun eu țării, dragă Țuca? Și Țuca îi răspunde: ”Păi, dragă, nimic. Pentru că dacă spui ceva, e întotdeauna un deștept care o să spună că nu e așa. Pe când dacă nu spui nimic, le-ai rupt gura la toți. Și, într-adevăr, am să încerc să vorbesc nimic, adică să fiu scriitor. Adică să nu încerc să vă dau lecții, să nu mă vâr unde nu e treaba mea, să nu vorbesc de lucruri pe care nu le știu, de unde și ținuta... Unii sunt, poate, martori. De la această tribună am vorbit alteori cu haină, cu cravată, cu decorații... Aș fi putut să mi le pun și acum pe toate. Spuneți și Dvs., îmi pun cravată și vorbesc despre nimic? Nu se cade, nu e cuviincios.

De fapt, a vorbi despre nimic, și acum încep să intru în materia subiectului, a vorbi nimic lasă să se audă, să-i spunem, suflul, ca atunci când pui o placă, nu ca să asculți muzica, ci ca să auzi hârâitul plăcii, materia care suportă înregistrarea, suflul care îi duce cuvintele. Unii zic că n-are importanță, că trebuie să ascultăm muzica dar nu sunt dintre aceștia, ați ghicit. Mă interesează mai mult hârâitul omului care vorbește decât muzica. Deci, vorbind nimic cred că ajungem taman în miezul subiectului propus: egalitatea de șanse în cultura europeană. Voi vorbi nimic pentru că vreau să fiu practic, la obiect și vă promit că n-o să fiu mai găunos decât dacă am vorbi despre ceva.

Un alt moment în care m-am găsit la ananghie în această situație era dacă să scriu sau să vorbesc și așa fi vrut să vorbesc liber. Mi se părea mai potrivit să nu implic vorba scrisă într-o istorie în care am impresia că nu e la locul ei. Numai bune și frumoase, eu sunt scriitor, cât oi fi eu acolo, nu știu, am scris vreo 15, 20 de cărți publicate și mai multe scrise, în două limbi în care mă scald cu o voioșie foarte tristă, foarte tristă... La subiectul migrației, emigrației, al literaturii, cred că se cade să adăugăm și, nu l-am văzut până acum, drama, profunda dramă, funeraliile pe care le facem atunci când schimbăm limba. Voi mai reveni asupra acestui fapt. Deci, un scriitor nu știe neapărat vorbi. Obișnuințele de gândire sunt altele, ritmul de a scoate frazele e diferit de cel pe care i-l cere oralitatea, care nu îngăduie să vă facem să pierdeți timpul, mai ales că astăzi timpul, nu-i așa, timpul e bani și astăzi banii sunt mai scumpi ca niciodată.

După multe ezitări, mi-am zis mai degrabă de frică, de frica școlarului care are spaimă să nu iasă la tablă și nu mai știe despre ce e vorba, mi-am zis că poate mai bine să scriu numai că, dacă unui scriitor îi e greu să vorbească, îi e și mai greu să scrie. Și, de data asta mai mult decât alteori, pentru că pentru comunicarea asta am început tot soiul de începuturi, părți de la

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI
MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI
ȘI PROTECȚIEI SOCIALE
AMPOSDRU

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
CERCETĂRII
TINERETULUI
ȘI SPORTULUI
OIPOSDRU

ACADEMIA ROMÂNĂ

mijloc, mai dintr-o parte și aveam mereu senzația că ceva scârție, ceva nu se potrivește ori nu era din meserie, cunosc meseria. Scârțâitul, să-i spunem așa din prudență metodologică, venea dinăuntru, din substanța subiectului.

Am stat și am chibzuit căutând să aflu de ce scrisul nu mi se pare potrivit în cazul de față. Vedeți Dvs., scrisul e pretențios, e un fel de a spune că ceea ce trebuie spus, ceea ce spui trebuie, că merită să rămână. Adică, chiar dacă ce-ți vine pe limbă nu se mai taie în marmură ca altădată, e totuși demn de o asemenea lucrare pe care o fac astăzi tipografi ajutați de bibliotecari, care împreună umplu istoria de pietre înscrise, tot să ne înneacă sub inscripții. Scrisul este prin sine un semn al certitudinii, oricare ar fi conținutul mesajului, chiar atunci când se maschează sub umilința neștiinței, sub diferite modestii agnostice, scrisul strigă, trâmbițiază sus și tare că avem o certitudine care merită înscrisă. Or, nu știu de ce în preajma unui subiect ca cel propus azi, mi se părea intuitiv că trebuie să mă mișc prin incertitudini.

Am senzația că subiectul nostru se află tocmai acolo unde o dată spus un lucru el trebuie de îndată distrus, contestat, pentru că rostul cuvântului acolo nu este de a spune ci de a impregna un spațiu pentru a-l face cât de cât simțit, bănuț și că unde străfulgeră niște, nu știu cum să le spun, senzații intelectuale, sentimentul ideii mele. Da, lucruri incerte care trebuie să rămână imponderabile, fugare, construind un fel de ceas ca să pară nici măcar invizibil, să dea o presimțire a ceea ce nu se poate spune, ceea ce scapă puterii noastre de cunoaștere. Pariul, de această dată, era de a gândi cu noțiuni incerte, s-a mai spus, ceea ce mașinile noastre, chiar cele mai perfecționate, nu pot face, chiar și cel mai perfecționat calculator, pentru inteligența căruia dacă nu e albă e neapărat neagră, zero sau unu mai aproape de zero dar mai aproape de unu dar, cert, un zero și un unu cert. Mașina, așadar, nu poate gândi cu aproximație. Se dereglează dacă apăsăm pe două clape dintr-o dată și nu va produce niciodată nici cea mai nătângă metaforă.

Dar dacă e vorba de identități, oricare ar fi acestea, unde se pot ele situa decât în afara cunoașterii? Adevărul e unul și fără culoare. El e ca teorema lui Pitagora sau ca legea gravitației universale, lucruri foarte utile, firește, dar care n-au parfum, n-au farmec personal, n-au capricii, n-au pasiuni, n-au nici pe dracu'. Ne slujim de ele, de adevăruri, ca de o șurubelniță care are o utilitate, nu însă și o identitate. Dar poate că nici nu e nevoie de identități. O șurubelniță e o șurubelniță, îți faci treaba cu ea și gata. Dacă vorbim de

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI
MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI
ȘI PROTECȚIEI SOCIALE
AMPOSDRU

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
CERCETĂRII
TINERETULUI
ȘI SPORTULUI
OIPOSDRU

ACADEMIA ROMÂNĂ

valorificarea identității culturale înseamnă că totuși au și astea rostul lor în procesul globalizării, dacă nu cumva numai noi am vrea să-l aibă. Nu știu încă. Deci ceva nu e limpede în toată istoria asta.

Mi-era frică dar, după ce v-am ascultat ieri, mi-e mai puțin frică astăzi c-am să fluier în biserică, cum mi s-a mai întâmplat în viața mea. Aș fi foarte bucuros să îmi pot călca pe inimă și să iau cărările bătute, bătătorite, balizate să vă vorbesc cu vorbe pe care le-aș putea scrie, înscrie, despre societatea multilaterală și globalizată, înăuntru căreia vorbim toți cu șanse egale.

Totul bun și frumos, dar adică cum să pornim și încotro? S-o luăm câținel. Când m-am proptit în subiectul care ne întrunește azi, am făcut ceea ce le cer și studenților mei să facă, adică să înceapă prin a dumi subiectul. Or, dumi, subiectul nostru devine foarte încâlcit. Despre ce e vorba? De egalitate în șanse, adică unii ar putea-o lua înaintea altora. Dar de ce? Și încep cu un text: e vorba, s-ar zice, de un fel de competiție în care, în numele egalității șanselor, nu trebuie îngăduit unora să ia startul înaintea altora. Suntem de acord, nu? Dar care e miza și cine concurează? Păi, identitățile culturale, nu-i așa? Numai că, în cazul de față, nu poate fi vorba despre asta, nu? Pentru că, vrând nevrând, în cultură unii au luat-o înaintea altora. Deci, tocmai, o să-mi răspundeți. Ar urma ca cei care au pornit mai devreme să-i aștepte acum și pe ceilalți ca toate identitățile culturale să poată lua startul împreună, nu? Dar cum să îi pe loc o cultură sau chiar numai identitatea ei, ca altele să o ajungă din urmă? Nu, e absurd!

Trebuie că n-am priceput eu bine. E vorba de altceva. Să ne întoarcem la subiect: egalitatea de șanse în cultura europeană. Deci locul competiției ar fi cultura europeană. Aici ar trebui să avem șanse egale. Dar ce e asta, cultură europeană? Suma identităților noastre culturale, adică toate laolaltă, fiecare rămânând ceea ce este pe un raport între culturile noastre, care rămânând diferite, au împreună trăsături comune care le disting de alte ansambluri culturale. Dar de ce s-ar afla în concurență ca să fie nevoie de o egalitate de șanse? Iarăși nu pricep. Pentru că ele sunt prinse în procesul globalizării. Asta e altceva. Ceea ce vrea să însemne că, în procesul globalizării, identitățile culturale dispar sau sunt amenințate de dispariție pentru că unele au mai multe șanse decât altele.

De-a lungul secolelor am văzut dispărând cu ghiotura limbi și civilizații. Europa, vechiul continent, unde cultura mai înseamnă încă ceva, ar vrea să crească cursul unor morți

UNIUNEA EUROPEANA

GUVERNUL ROMANIEI
MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI
SI PROTECTIEI SOCIALE
AMPOSDRU

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

OIPOSDRU

ACADEMIA ROMÂNĂ

anunțate. Dar poate s-o facă? Deocamdată nu, pentru că altminteri problema egalității șanselor nu s-ar pune. Dar cine și-o pune? Culturile, despre care ni se pare că au mai multe șanse, pentru că altfel nu ne-ar preocupa egalitatea șanselor, nu-i așa, și-o pun? Cultura franceză, engleză, germană? Dar iarăși, egalitatea de șanse ca să ce? Pentru că șansa fiind un punct de plecare, rezultatul va fi mereu același. După ce ne aliniem cu toții în spatele aceleiași linii, o dată dat startul cineva va câștiga, nu-i așa? Onestă, de această dată, respectându-și adversarii, fără șmecherii, fără avantaje prestabilite... Logic, după ce am avut aceleași șanse, urmează competiția și nu va fi decât un învingător.

Este ceea ce vrem? Mă înndoiesc. Dar mai e ceva. Hai să fim de bună credință și să spunem că este vorba de o cursă cu un scop nobil, ca odinioară când fugeam la școală pentru concursul: Fii gata pentru muncă și apărarea patriei. Intitulatul subiectului întinde o momeală cât casa. Identitățile culturale trebuie să aibă o egalitate de șanse în sprijinul creșterii economice și dezvoltării societății bazate pe cunoaștere. Aici iar e ceva putred. Lasă că creșterea economică, sună marxist. Chiar și este și nu e de rușine, numai că e bine să spunem lucrurilor pe numele lor adevărat. De aceea societatea e bazată pe cunoaștere. Identitate și cunoaștere nu prea fac casă bună. Cunoașterea duce la adevăr ori unde e identitatea adevărului? O societate a cunoașterii este o societate fără identități decât dacă le considerăm imperfecțiune, rateuri, întârzieri în drumul spre adevăr. Iar ne întoarcem la șurubelniță. Cum o iau și o succesc, ajung cam tot acolo. De ce mă încurc în istoria asta cu șansele este că, insidios, ea ascunde ideea de competiție și pregătește un alibi pentru un singur învingător. Nu, nu se poate, trebuie că sunt eu prost pe undeva. Ajuns aici mi-am spus că toate astea mă depășesc cu desăvârșire și că n-am ce căuta eu într-o dezbatere intelectuală de idei, adică pe un teren pe care m-am hotărât de multă vreme să-l părăsesc.

Ceea ce nu e poate neinteresant de evocat pentru că poate lumina subiectul altminteri, mai ales că poate teoretic nu sunt la înălțimea temei noastre de studiu, e adevărat, practic m-am găsit în miezul acestor probleme în mai multe ipostaze: ca scriitor, care s-a trezit peste noapte într-o altă limbă și trebuind să păstreze, dacă poate, identitatea sa, a limbii, a culturii sale într-un spațiu străin. Apoi ca agent cultural, ca director al Institutului Cultural Român de la Paris, continuând cu mijloace instituționale, de această dată, efortul pe care îl făceam de ani de zile de a da o vizibilitate identității culturale românești. În fine, ca membru al unui juriu care conferă anual un premiu de literatură european și ale cărui dezbateri nu sunt lipsite de

UNIUNEA EUROPEANA

GUVERNUL ROMÂNIEI
MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI
SI PROTECTIEI SOCIALE
AMPOSDRU

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
CERCETĂRII
TINERETULUI
SI SPORTULUI
OIPOSDRU

ACADEMIA ROMÂNĂ

tâlc, știut fiind, însă, dintre care, că nu sunt examinate decât cărțile care au fost publicate în traducere franceză.

Deci s-o las cu gâlceava înțeleptului cu lumea și să mă mărginesc la lucruri practice: așadar experiența mea de viață și a egalității șanselor. Adică, de fapt, asta vine mai pe urmă. Mai întâi ca să avem egalitate trebuie să fie o identitate și am să mă aplec asupra identității mele. Din motive diverse și care nu își au locul aici, m-am trezit în tinerețea mea pe la sfârșitul liceului și apoi la universitate, pe care am făcut-o cu hopuri, fiind trimis să-mi desăvârșesc cunoștințele pe marile șantiere ale patriei, m-am trezit, spuneam, în conflict deschis cu profesorii mei, purtători ai unui mesaj pe care îl contestam din principiu.

Confruntarea cu cadrele didactice, care practica din obligație la un înalt nivel o gândire sărmană, conformistă și moartă, era destul ca cel de la catedră să spună albă pentru ca din principiu eu să spun că-i neagră, urmarea fiind o încăierare de probe logice și de silogisme, victoria revenind celui caruia îi mergea mintea mai bine și mai iute. Uneori se întâmpla să fiu eu și mă trezeam că îmi doboram adversarul, momentan, cu raționamente în care nu credeam și cu manipulări retorice care țineau de îndemânare, nu de adevăr. A fost o experiență necesară pentru că m-a îndemnat să caut criterii mai trainice decât cele ale inteligenței.

Mi-am amintit de o frază a lui Gide pe care o notasem: *ceea ce simți este întotdeauna adevărat*. Am decis ca în tot ceea ce fac să nu mă mai bizui decât pe ceea ce simt, lepădându-mă de avantajele foarte comode ale rațiunii atât de destoinică în a ne face să credem ceea ce avem interes să credem, dar care nu ne poate împiedica să știm unde e binele și unde e răul, chiar atunci când ne-a împins cu lux de argumente să facem rău. După câteva încercări ezitante și stângace, în acest context, am scris prima carte, lăsând lucrurile, imaginile, cuvintele, limba, ce știu eu, să curgă nestânjenit prin mine, care le scoteam precum căutătorul de aur, din glod le spălam, le lustruiam, le puneam în lumină și în ramă, dar fără să le stric natura de origine.

Sciam fără metodă, fără vreun plan, lăsând frazele să curgă firesc, dacă se poate spune așa, o activitate nefirească prin sine, imaginile chemându-se unele pe altele, textul construindu-se pe o logică internă, a potrivirii bucăților cu totul, a unei înșiruirii în care o nouă melodie nu putea fi gândită decât în raport cu precedenta. Sciam după ureche, dacă se poate spune așa, cum face cineva care cântă, pentru că așa e bine, străduindu-se totuși, intuitiv și,

UNIUNEA EUROPEANA

GUVERNUL ROMANIEI
MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI
SI PROTECTIEI SOCIALE
AMPOSDRU

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
CERCETĂRII
TINERETULUI
SI SPORTULUI
OIPOSDRU

ACADEMIA ROMÂNĂ

deși n-are habar de teoria muzicală, să nu cânte fals. Fără să știu, produceam ceva care se asemena cu ceea ce se cheama, la vremea aceea, noul roman. Se întâmplă însă, ca ajuns la universitate cu o mentalitate, moștenită probabil, de țaran vrednic și care respectă ordinea anotimpurilor, care nu-i îngăduie să prășească înainte de a plugări, nici să treiere primăvara, hotărâsem să-mi formeze cugetul după ordinea lucrurilor. Citeam urmând firul cursului de literatură universală și în momentul în care redactam prima mea carte nu citisem pe nici unul dintre autorii noului roman și nici pe cei care le erau înaintași. Nu citisem Proust, Joyce, Kafka, Faulkner, de care auzeam pentru prima dată. Așteptam să le vină rândul, mulțumit deocamdată să-mi umplu sertarele cu fișe de lectură ale operelor semnificative din literatura europeană în special, de până la sfârșitul secolului al XVIII-lea, unde ajunsesem cu cursul de literatură universală.

Când am descoperit mai apoi că ceea ce scrisesem din mintea mea la marginea Europei era în spiritul celei mai recente mode literare pariziene, am dobândit o deosebită liniște, pe care aș vrea să v-o transmit și Dvs., pentru tot restul vieții. Învinuit, uneori mai mult sau mai puțin sincer, că-mi clădesc literatura cosmopolită imitând modele occidentale, reproșându-mi-se un snobism care mă făcea să privesc cu dispreț literatura mea. Aveam cugetul împăcat știind că ceea ce scrisesem se născuse de la sine.

Din aceleași motive n-am avut niciodată tentația să fiu în pas cu vremea, cum se spune, mai ales astăzi, când tinerii scriitori liberi și nu numai ei se străduiesc, pentru că asta nu mai implică nici un risc, să fie mai ultramoderni decât postmoderniștii ultimilor generații. Horhes remarca odată cât de găunoasă e obsesia modernității pentru că, vrând-nevrând, cât trăim suntem, prin forța lucrurilor, moderni. Sensibilitatea unei generații, a unei epoci, ține de un climat general, fiecare dintre noi rodind fructe hrănite de o aceeași lumină, diferite doar prin natura solului în care ne înfîngem rădăcinile, adică din identitatea noastră, care va fi ea, încă n-am ajuns acolo. Vrând-nevrând suntem moderni, cu condiția de a fi sinceri cu ceea ce simțim, de a nu vrea, din diferite motive, să ne ducem existența în spații artificiale, în sere ideologice și poate că tot astfel suntem europeni, pur și simplu pentru că suntem de aici, poate mai europeni tocmai când nu ne batem capul să fim, când nu ne punem problema apartenenței noastre la diferite ansambluri culturale, când pur și simplu suntem ceea ce suntem.

Dar asta nu rezolvă problema, sunteți de acord, nu rezolvă problema egalității șanselor, nu e chezașia unei egalități a șanselor. Să nu credeți că am uitat despre ce vorbesc,

UNIUNEA EUROPEANA

GUVERNUL ROMANIEI
MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI
SI PROTECTIEI SOCIALE
AMPOSDRU

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
CERCETĂRII
TINERETULUI
SI SPORTULUI
OIPOSDRU

ACADEMIA ROMÂNĂ

care este subiectul. Din această atitudine literară, despre care nu-mi puneam câtuși de puțin problema dacă are sau nu șanse în competiția literară europeană, am devenit ceea ce se cheamă un scriitor oniric și cred că merită, în acest context, să ne oprim și asupra acestui punct.

Nu este foarte lipsit de relevanță să amintesc aici câteva lucruri: grupul oniric este, după știința mea, singurul curent literar în adevăratul sens al cuvântului, constituit în țările comuniste. El reunea un număr de scriitori importanți, avea o coerență practică și nu i-au lipsit decât câteva personalități critice ca să-și poată defini cu claritate o doctrină care, în pofida unor intervenții de circumstanță, se degaja mai mult din texte decât dintr-un manifest. De fapt, așa cum mi se întâmplase mie când scrisesem primul meu roman, despre care tocmai v-am vorbit, fără niciun proiect literar și fără a căuta o modă. Mai mulți tineri scriitori s-au pomenit că practică o literatură absolut originală, fundamental diferită de altele cu care se aseamănă superficial: literatura fantastică a secolului al XIX-lea, suprarealismul, noul roman.

Literatura onirică are în comun cu visul faptul că îmbină irealist elemente reale, segmente recunoscutibile, crâmpene de viață autentică. Nimeni nu visează abstract. În somn vedem personaje pe care nu le cunoaștem, în peisaje sau în situații care nu le corespund. Recunoaștem locuri, dar cei care le frecventează nu sunt de acolo și nici n-ar putea fi. Participăm la scene posibile, pe care treji nu le-am putea imagina și săvârșim fapte uluitoare prin ciudățenia lor. Pentru câteva clipe, câteva minute, trăim lăuntric ca pe o realitate. Aceste visări care par absurde, din punctul de vedere al lumii reale, tehnocratice, cognoscibile. Dar aceste irealități sunt produse reale ale minții noastre, simptomele unor realități psihice pe care nu le putem explica; nu le putem explica dar asta nu înseamnă că ele nu există și că nu funcționează în lăuntru nostru. Literatura curentului oniric nu recurge la metafore sau la alegorii, ea nu este abuzivă și nu se oferă interpretărilor critice care ar putea-o descifra cum fac cititorii de vise. Literatura onirică propune o experiență care se desfășoară în spațiile incomprehensibilului. De aceea este respinsă cu bună credință de cei care se încred în cele învățate la școală unde literaturii, care s-a născut pentru a fi trăită, i se schimbă vocația pentru a fi înțeleasă ca într-o lecție de anatomie, o disecție care nu se poate practica decât pe un corp mort.

În literatura mea, mă străduiesc mai ales să descurajez cititorul să înțeleagă ceva. Nu vreau să fiu înțeles, nu vreau să dau lecții, nu vreau să ofer mesaj. Distrug narațiunea care

UNIUNEA EUROPEANA

GUVERNUL ROMÂNIEI
MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI
ȘI PROTECȚIEI SOCIALE
AMPOSDRU

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
CERCETĂRII
TINERETULUI
ȘI SPORTULUI
OIPOSDRU

ACADEMIA ROMÂNĂ

există totuși pentru că e o capcană a cititorului, un mod de seducție. Creez personaje ca să le dislochez după aceea. Nu am lecții de dat, nu am emoții de transmis, nici măcar emoții. Produc o șansă de a intra în rezonanță cu cititorul. Nu e nimic de înțeles. La sfârșitul cărții, când ea a fost închisă, cititorul rămâne sau nu cu o experiență pe care altminteri n-ar fi avut-o, cu o emoție. Iarăși suntem în acea zonă în care nu există cunoaștere. Literatura onirismului românesc este o trimitere către ceea ce este și va rămâne probabil mereu tainic minții noastre, care poate explica teoretic și pe bucăți lumea din momentul exploziei inițiale, dar nu poate concepe cum din nimic s-a stârnit primul grăunte de materie. După aceea totul e simplu, știința e aici, ne explică. Dar mintea noastră nu concepe nimic și existentul care iese din nimic. E ceva tulbure, mintea noastră e incompetentă. Suntem nevoiți să ne construim menirea ca oameni din cuburi de realitate pe care le putem arhitectura în o mie de chipuri, la fel de legitime cât n-o cunoaștem pe cea a lumii și a căror multiplicitate de senzori, de meniri, răspunde fiecăruia din noi, silit să-și clădească singur viața, idealurile, măsura deopotrivă a răspunderii fiecăruia dintre noi neputându-ne scuti de neliniștile legate de alegerea unui destin care, în mod individual și incert, chiar atunci când ne lăsăm duși de val, chiar atunci când ne oferim cele mai incontestabile argumente.

Deci, până la urmă, și aici voiam să ajung, literatura onirismului românesc este, poate până în momentul de față, cel mai coerent manifest artistic provocat de prăbușirea gândirii pozitive, de eșecul metafizic al științei, de năruirea experienței sociale născute din materialismul istoric. Înțelegeți, măcar, pe dibuite acum, pentru că despre asta este vorba, legătura cu cele spuse la începutul acestui exposeu despre incertitudine, despre incertitudinile ontologice, despre locul unde cunoașterea noastră stă la ușă și, cu atât mai puțin, neîncrederea în această societate bazată pe cunoaștere, adică societatea gândirii pozitive și a adevărului materialist și științific, ceea ce se poate declina și, într-un limbaj mai la modă azi, al legilor obiective ale pieței, unde spune poate că știința, adică și tehnica, adică și factorii economici, adică tot ce e materialitate, mineralitate în viața noastră, toți laolaltă descoperă dintr-o dată incertitudinea. A fost vorba despre asta ieri? Ca domnul Jourdain care descoperă dintr-odată că face proză. E vorba mai degrabă de împăratul care, după ce a disprețuit și a scuipat pe pariul metafizic al lui Pascal, descoperă dintr-o dată că e cu fundul gol, dar gol pușcă. Balzac ar mai adăuga un termen pe care nu-mi îngădui să-l spun aici. Știința, mai puțin năucă, slujită de oameni mai luminați la minte, se siliște acum cu multă silință să-și acopere rușinea. Dar

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI
MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI
ȘI PROTECȚIEI SOCIALE
AMPOSDRU

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
CERCETĂRII
TINERETULUI
ȘI SPORTULUI
OIPOSDRU

ACADEMIA ROMÂNĂ

nu e cazul și al marilor conducători de popoare și de oști care continuă să le dea în cap unor altora la propriu, cu societatea lor bazată pe cunoaștere care continuă să-și plimbe fudulia, vorbesc abstract, pe autostrăzile Europei, toate ducătoare la Bruxelles, la Bruxelles de vale. Dar, iar nu despre asta e vorba, sau nu în acest fel.

Vorbeam de literatura onirică. Ce vreau să spun este că, atunci când consideri literatura sub acest unghi de vedere, orice compromis devine imposibil. Visul, despre care nici profesorii de neurologie, nici psihanaliztii nu știu mai mult decât țigancă care îți ia obolul ca să-ți ghicească viitorul, visul este simptomul real, spuneam, a ceva ce nu știm dar care există real, indiscutabil, în făptura duhului nostru. Deci nici un compromis nu e posibil. Dacă am visat un tren care străbate Oceanul Pacific având într-un compartiment o pisică beată care cântă la muzicuță versuri de Minulescu, nu pot spune că trenul era un vagon, că pisica era o domnișoara cu rochie verde și că versurile erau de Ion Brad. Vreau să spun că nu se poate trișa cu simptomul. E ca și cum internul de gardă i-ar spune profesorului, care-și face dimineața vizita prin saloane, că petele de scarlatină de pe trupul pacientului sunt flori de numă-uita?!

Radicalitatea noastră, a scriitorilor onirici, mai bine spus a scrierilor onirice, tratate cu severitatea meritată de autorități, ne-a dus destul de iute la o confruntare radicală cu acestea, o confruntare câtuși de puțin politică și nu pot să nu-l citez aici pe Kundera: *expresia unei lumi pe care prezența omului o condamnă să rămână ambiguă și relativă*. Romanul este incompatibil cu societatea totalitară. Această incompatibilitate este mai radicală decât cea care desparte un dizident de un aparat represiv, un militant pentru drepturile omului de un torționar, pentru că ea este nu numai politică sau morală, ci ontologică. Ce spuneam mai sus? Repet: onirismul românesc este cel mai coerent manifest artistic provocat de prăbușirea gândirii pozitive, de eșecul metafizic al științei, de năruirea experienței sociale născute din materialismul istoric. După un număr de ani de fricțiuni, pe care nu le voi evoca aici, într-un context particular, în care puterea vroia mai degrabă să se descotoarească de noi decât să ne nimicească, ceea ce ar fi putut face, la câteva zile după publicarea în Franța a primei mele cărți, refuzată de cenzură și după un interviu foarte critic în revistele "Les Nouvelles Littéraires" la adresa regimului de atunci de la București, mi s-a făcut un pașaport pe care nu-l cerusem și m-am trezit în Franța.

UNIUNEA EUROPEANA

GUVERNUL ROMÂNIEI
MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI
ȘI PROTECȚIEI SOCIALE
AMPOSDRU

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
CERCETĂRII
TINERETULUI
ȘI SPORTULUI
OIPOSDRU

ACADEMIA ROMÂNĂ

Trec, din cauza timpului, peste o anecdotă cu Marin Preda, care m-a convins că nu voi putea, cu nici un chip, publica în România. Scurtez și trec la sfârșitul anecdotei: era vorba de *Apocalipsa unui adolescent de familie*, după ce am spus că sunt dispus să fac toate tăieturile și toate modificările ca să public, pentru că intenția noastră, a scriitorilor, care ne-am trezit în străinătate – Țepeneag, eu, până la un punct și Paul Goma – nu era să publicăm în străinătate; intenția noastră era să publicăm în România. Publicam în străinătate pentru ca să avem o monedă de schimb ca să ni se deschidă porțile editurilor din România. Ar trebui să se țină seama de asta: n-am vrut să fim scriitori europeni, am vrut să fim scriitori români și am publicat în străinătate pentru că nu puteam publica aici. Și Preda a citit romanul și a spus: ”Nu se poate. Ar trebui tăiat prea mult și ar fi păcat. Nici n-ar mai fi romanul dumitale. Lasă-l așa cum e și scrie altul.” ”N-ar mai fi romanul dumitale” – deci, vedeți, iarăși o problemă de identitate.

Deci ajung în Franța, un prim constat așa de pus în apetit, scriitorii români cunoscuți erau cei care își schimbaseră limba: Istrati, era foarte popular în anii '70, se vindea mult în Livre de Poche. Lumea mi-l cita mult mai des decât pe Ionescu și pe Cioran. După aceea Ionescu, Cioran, eventual, Vintilă Horia. Mircea Eliade, celebru ca profesor și ale cărui lucrări literare fuseseră publicate la Gallimard, în traducere, era ignorat ca scriitor. Ca să nu mai vorbesc și de alții, scriitori foarte talentați care, pe deasupra, mi se păreau scriind pentru sertar, ducând o viață literară din menajerie, de grădină zoologică. Își pierduseră ferocitatea, seva scrierilor lor.

Deci, iată-mă la vreo 30 de ani, confruntat pe viu cu problema care ni se pune nouă astăzi, teoretic. Termin o nouă carte pe care o începusem în România și al cărei titlu vă va spune, poate, în ce încurcături eram. Titlul acestei cărți este: *Evenția Mihăescu – tratatul dumneai de călătorie exotică la ceasul nunții sale dintr-un secol revolut* - în franceză, limbă de cadavre spune Cioran, a devenit: *L'amour, l'amour roman sentimental* - carte care a avut destul succes. E altceva, e cu totul altceva și nu e foarte nepotrivit de amintit aici cât de diferite sunt stilistic operele diferiților scriitori înainte și după trecerea lor într-altă limbă. Cât de diferit e Cioran în *Cartea amăgirilor* sau *Pe culmele disperării* de acel *Précis de décomposition*. Devenim alții. Am senzația azi că schimbarea limbii m-a făcut să fiu un scriitor cu totul altul decât cel care eram, decât cel care vroiam să fiu - poate nu mai bun, nici mai rău, dar altul. Și azi, când scriu în română, nu mă pot împiedica să am un gând afectuos

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI
MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI
ȘI PROTECȚIEI SOCIALE
AMPOSDRU

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
CERCETĂRII
TINERETULUI
ȘI SPORTULUI
OIPOSDRU

ACADEMIA ROMÂNĂ

pentru scriitorul pe care l-am ucis ca să-mi dau o egalitate de șanse, l-am ucis ca să-mi dau o egalitate de șanse în cultura europeană. Nu cerusem azil politic, teoretic mă puteam întoarce în România dar, la ce bun, dacă vroiam să fiu scriitor adică să scriu și să public, eventual să creez prin ceea ce scriu?

A doua carte care îmi apare la Paris limpezește puțin apele, mai întâi pentru că, binevoitor, editorul Charles-Henri Flammarion, editor din tată în fiu de mai multe generații și care, de atunci, neputând lupta împotriva valului, și-a vândut editura unui grup multinațional și cultivă în sudul Franței măslini, din care face untdelemn, editorul, cu care semnez următorul contract și care îmi acordă un avans, având de trăit în funcție de vânzările previzibile, îmi spune deschis că, dacă trec de la coperta roșie a colecției de literatură străină la cea albă a colecției în care publică autorii neaoși, vând automat de patru ori mai mult. S-a verificat. Când vrei să trăiești din scris, argumentul e pertinent. Argumentul e la fel de pertinent atunci când vorbim de egalitatea de șanse a literaturii noastre. Atâta timp cât criteriul obiectiv, nu-i așa, al spațiului globalizant, este piața și nu valoarea în absolut, atâta timp, spuneam, cât acceptăm legile obiective ale pieței, care, ca orice lege, n-are identitate, fiind la fel de obiectivă ca materialismul istoric, mă repet, șansele literaturii se vor supune numărului potențial de cititori și acesta va fi legat de numărul potențial al vorbitorilor unei limbi. Ce egalitate de șanse? De acord, dar atunci trebuie să începem prin a distruge un mod de funcționare al societății noastre care, în schimbul renunțării la identități, ne oferă bunuri de consum și satisfacții care merg de la fierul de călcat care calcă singur la detergenții care spală mai alb decât albul și așa mai departe. Deci, iată-ne ajunși, prin criteriul vânzării, de data asta, și cel al numărului potențial de cumpărători, la problema șurubelniței și a limbii.

Prima mea carte, *Portret de bărbat cosind în peisaj marin*, fusese tradusă de cel mai bun traducător de limbă română din franceză până acum, regretatul Alain Paruit. Tot el mi-o traduce pe a doua: *Apocalipsa unui adolescent de familie*, despre care a fost vorba, ori editorul refuză traducerea. Nu zic, cartea care până la urmă a apărut. Redactorul de carte îmi arată pasaje care nu au nici un Dumnezeu. Pagini plictisitoare care nu spun nimic și îmi dau seama de catastrofă. Traducătorul, cel mai bun pe care îl aveam, repet și foarte drag de altfel, cinstit, profesional, la obiect, tradusese narațiunea și nu limba, tradusese despre ce este vorba în propoziție și nu spiritul acesteia, gingășiile ei, șerpuielele ei, pe care numai ea, numai această

UNIUNEA EUROPEANA

GUVERNUL ROMANIEI
MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI
SI PROTECTIEI SOCIALE
AMPOSDRU

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
CERCETĂRII
TINERETULUI
SI SPORTULUI
OIPOSDRU

ACADEMIA ROMÂNĂ

limbă le poate săvârși, modulată de secole pentru a spune ceea ce numai ea poate spune, ceea ce este ființa aparte a civilizației noastre.

Nu mă voi opri la un subiect mult prea vast pentru discuția de azi, dar vă voi aminti uimirea pe care o manifestă unanim străinii față despre admirația noastră (străinii care nu vorbesc româna, bineînțeles), față de admirația noastră pentru marii noștri scriitori. Și nu e de mirare că, comentatorii globalizanți și practici, eroi ai timpurilor noastre, ai timpului creșterii economice și dezvoltării societății bazate pe cunoaștere, acești comentatori realiști și obiectivi, citind literatura în spiritul legilor pieței, fac din Eminescu un poet neghiob, din Sadoveanu un povestitor de mâna a doua, din Creangă un învățător exotic, din Arghezi un hăbăuc fără mesaj, din Caragiale un boulevardier pitoresc. S-ar zice că acești vașnici băieți de prăvălie i-au citit pe marii noștri scriitori în traducere pentru că, da, duhul lor e în limbă, în duhul limbii și asta nu se poate traduce. Primejdia e aici, la noi în băătăură, viermele e în măr până la os. Identitatea noastră e acolo, în cămara sufletului meu, cum spune cartea, unde nu pătrunde cunoașterea și unde fiecare colectivitate își construiește rosturile incerte ale existenței sale. Suflul acela care se aude când vorbim nimic, lăsând cuvintele să sune fără să ne transmită informații, știință, văduvite de puterea lor denotativă. Acolo unde nu există adevăr, acolo de unde porcede arta. Veți băga de seamă că omul făcea deja artă și își îngropa morții în condițiile materiale grele ale peșterilor și că bunăstarea materială de care se bucură leii în rezervațiile noastre naturale n-a modificat natura animală a acestora. Au și animalele proiectul lor de creștere a bunăstării materiale, ducându-se să vâneze ba într-o parte, ba într-alta...

Să ne întoarcem la limbă, la a noastră. Ce să facem? Firea duhului nostru, altfel spus identitatea noastră stă într-o limbă făcută de plugari și de călugări care spune tocmai ce nu încap într-o altă limbă. E o șansă pentru noi și o neșansă în procesul globalizării pentru că vorbim o limbă vorbită de un număr mic de cumpărători potențiali; acestei limbi, firește, nu-i putem da o șansă decât dacă ștergem din programul societății, bazate pe dezvoltare economică și pe cunoaștere, ideea faptului artistic ca produs comercial. Vast program, trebuie să recunoaștem, fiindcă nu e vorba de a modifica un etaj al casei, ci de a modifica temelia, de unde convingerea intimă că nu e vorba de o lucrare de arhitectură care să se săvârșească decât după o vașnică demolare, dintre cele pe care istoria are grijă să le producă din când în când.

UNIUNEA EUROPEANA

GUVERNUL ROMANIEI
MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI
SI PROTECTIEI SOCIALE
AMPOSDRU

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

OIPOSDRU

ACADEMIA ROMÂNĂ

Și nu e totul... Pentru că vorbim în limba unui popor antrenat într-un proces de autodistrugere. N-ar fi nici primul, nici ultimul. Nu demult, un lingvist francez consacra o carte dispariției, probabil proxime, a limbii franceze, judecându-i viitorul după felul în care și aceasta, franceza, distrusese o altă limbă, la langue d'oc, limba de cultură a Evului Mediu timpuriu, cea a trubadurilor, cea a poeziei mistice. E vorba de trădarea elitelor din sudul Franței, cei care vorbeau langue d'oc, al căror interes economic se situa de partea regalității care se constituia în nordul Franței, unde se vorbea la langue d'oïl, ceea ce a dus la dispariția unei civilizații, a unei culturi, a unei identități pe care nu o găsim astăzi decât în muzee. Or, știți că în consiliile de administrație a multor firme franceze, unele din care statul face parte dintre acționari, discuțiile se duc în engleză? Instrumentul proximului asasinat cultural credeți că e barda, cuțitul, mitraliera? Nicidecum! Instrumentul acestui asasinat în pregătire este chiar dumneai, societatea bazată pe cunoaștere, adică pe ceea ce n-are miros, n-are identitate, n-are decât eficacitate și alibiul aceluiași asasinat este egalitatea de șanse, adică alinierea unor identități culturale pe care într-o competiție acceptată de bună voie și care trebuie să asigure, obiectiv și cinsit, victoria celui mai înzestrat, adică a celui mai adaptat, adică a celui mai apt să câștige competiția productivistă și financiară pe care noi ne-am învrednicit să n-o refuzăm, flatați că și noi, iepurii, suntem invitați să jucăm leapșa cu leii. Șansa noastră, a acestei limbi și a acestei culturi, în miraculosul căreia cred, șansa ar fi ca această Europă, Europa dezvoltării economice, Europa Bruxelles-oază, Europa care vrea să credem că menirea noastră este, citez iarăși: *creșterea economică și dezvoltarea societății bazată pe cunoaștere*, această Europă în care chiar și acum când, parese, oamenii de știință se leapădă spășiți de fumurile pozitivistice și, măcinați de îndoieli, își recunosc mărginirea, neputincioși în fața părții de necunoscut unde se plămădesc identitățile noastre atât de neștiințifice. Chiar și acum, ea, această Europă, politică și militară, pornografică și democratică... Democratică, să ne înțelegem, în măsura în care voința colectivă se supune legilor obiective ale pieței, la fel de implacabile ca și cele ale materialismului științific, nu-i așa, și istoric, căreia nu îi sunt decât cealaltă față a medaliei. Deci o democrație care se termină acolo unde începe ciolanul. Chiar și acum, spuneam, ea, această Europă, edificată de un negustor de coniac pentru nevoile cărbunelui și ale oțelului, care s-a dezvoltat pe aceste baze. Această Europă care ne oferă cu generozitate cadouri cu nădejdea că o vom ajuta să-și sporească rentabilitatea investițiilor. Investiți în om! Ce înseamnă să investești în om? Adică să-i dai ceva ca să obții și mai mult.

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI
MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI
ȘI PROTECȚIEI SOCIALE
AMPOSDRU

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

OIPOSDRU

ACADEMIA ROMÂNĂ

Nu, să schimbăm sloganul: risipiți în om! Dați omului fără să cereți nimic în schimb. Deci, această Europă, care ne oferă cu generozitate cadouri cu nădejdea că o vom ajuta să-și sporească rentabilitatea investițiilor împingând principiul creșterii indicelui producției brute până la explozia planetei, această Europă care continuă să fluture un viitor de aur.

Șansa noastră ar fi ca această Europă, care-și voalează fața de bătrână rubrică, dornică dar infertilă, ieșită de-a dreptul din capriciile lui Goya, această Europă să se prăbușească înainte de a ne fi asasinat, înainte ca limbile noastre să nu fi murit, ucise de interesele celor care au interes să vorbească limba celor care îi îmbogățesc, slujindu-se de ei în calitate de coadă de topor. Speranța nu e deșartă. Această Europă este duios de muribundă și în putrefacție și prăbușirea fratelui său geamăn, totalitarismul sovietic, nu este decât semnul prevestitor al altor funeralii proxime. Și așa veniți să pregătim coroane, să tocim dricarii, să compunem un recviem pentru o babă bogată, cât încape, dar care a murit năucă și care în tinerețe fusese atât de șarmantă de ne pierdusem cu toții mințile sub poalele ei atât de primitoare. Și atunci, și n-o spun numai ca să termin pe o notă încurajatoare, n-o spun numai ca să nu spun nimic, cum v-am promis, atunci ca în vremea veche când, spărgându-se Imperiul Roman s-a văzut că lumea trăia deja după o altă noimă, care se clădise subteran. Atunci când bula de săpun, gogoșa Bruxelles-oază, cozonoață și zăhăruită va exploda, cei care vor mai fi în viață nici măcar nu vor fi mirați să constate că trăiesc demult într-o altă Europă, mai cinsită, cea care are nevoie de diversele identități ale noastre, de diversele noastre identități culturale, așa cum un organism are nevoie de diferitele sale organe, care nu se uniformizează decât când devin canceroase. Europa noastră, care nu pune în concurență inima cu ficatul și cu genunchiul. Da, pentru că Europa, sub acoperământul căreia un sistem de producție istoric mărginit, vrea să ne pună astăzi într-o competiție echitabilă ca să ne ucidă.

Fernard Braudel, autorul unor cărți reamarcabile: *Grammaire des civilisations* și *L'Identite de la France*, Braudel a spus-o cu mult mai bine decât aș putea s-o spun eu aici: *Europa este civilizația diversității, un spațiu unic în lume unde are loc un dialog continuu al culturilor care nu pot discuta decât rămânând diferite*, schimbând nu atât bunuri cât mesaje, fiecare din parteneri îmbogățindu-se prin asimilarea, în propriul sistem, a sugestiilor venite din afară, ceea ce este, știți, condiția însăși a vieții: organisme unitare care schimbă informații. În această Europă ar fi, probabil, profitabil să trăim și nu în cea aservită unei logici economice materialiste-realiste care nu poate duce decât la dispariția culturilor naționale, aceste culturi

UNIUNEA EUROPEANA

GUVERNUL ROMANIEI
MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI
SI PROTECTIEI SOCIALE
AMPOSDRU

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

OIPOSDRU

ACADEMIA ROMÂNĂ

care nu pot exista decât în măsura în care, ieșind din logica scientistă a cunoașterii, o acceptăm pe cea a misterului din noi, a zonei de eternă neștiință care se face simțită atunci când vorbele nu spun nimic.

Vă mulțumesc.